

Η Οικουμενικότητα κατά τον Ιερό Χρυσόστομο [Α]

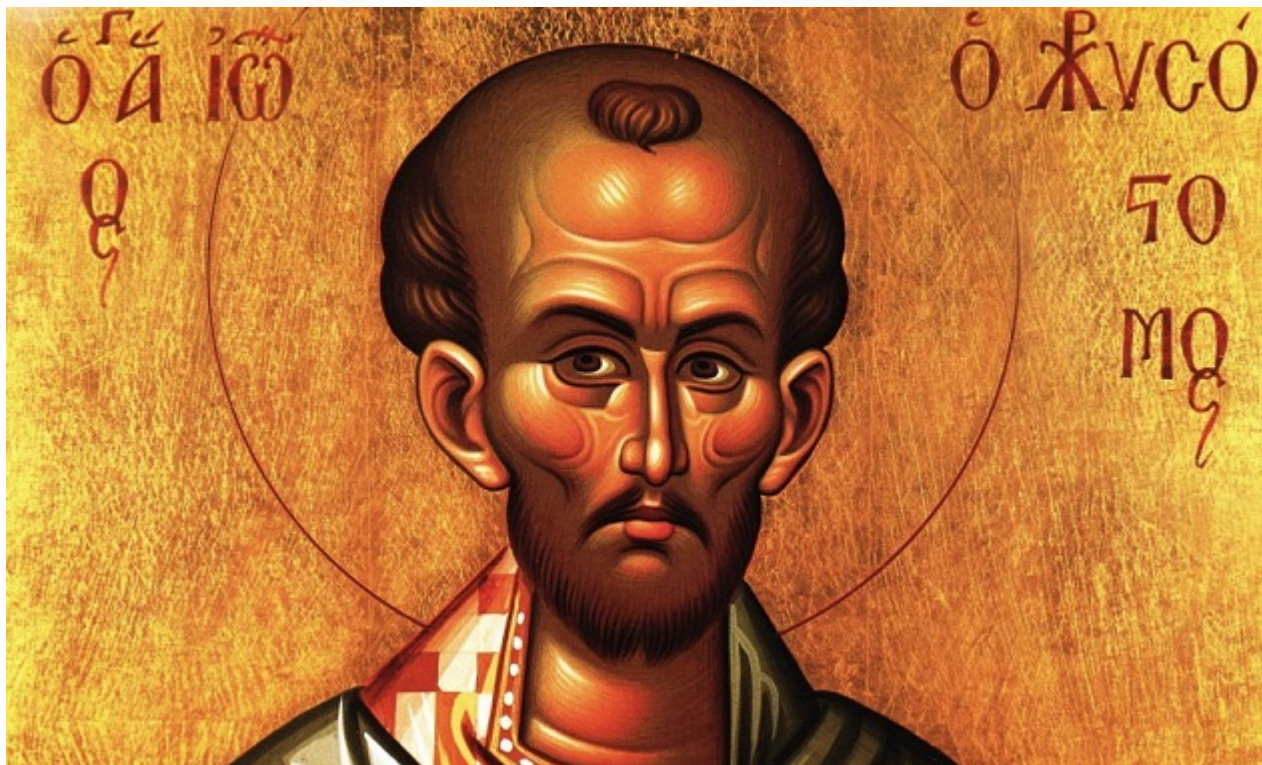
[Ορθοδοξία](#) / [Ποιμαντική](#)

[Μητροπολίτης Δημητριάδος & Αλμυρού Ιγνάτιος](#)

1. Η οικουμενικότητα της «χάριτος»

Η φύση της σχέσης ανάμεσα στην ορθόδοξη Εκκλησία της αποκάλυψης του Τριαδικού Θεού και στις άλλες θρησκείες, δόγματα ή απόψεις, εξαρτάται από καταστάσεις του χώρου-τόπου και του χρόνου. Ο χρόνος και ο τόπος «οδηγούνται» από τη ροπή της «Χάριτος».

Ο ιερός Χρυσόστομος ζούσε αυτήν την πραγματικότητα της οικουμενικότητας ως πολίτης του Ανατολικού Ρωμαϊκού κράτους. Έβλεπε ταυτόχρονα τη συνεκτική και ενοποιητική λειτουργία και τον κατακερματισμό. Ως εκ τούτου, είναι οικουμενικός υπό την έννοια ότι αφορούσε μια πανσπερμία αντιλήψεων ... Σήμερα, ως οικουμενικότητα, ακολουθώντας τη σκέψη του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, δεν μπορούμε παρά να θεωρήσουμε την ενότητά μας με την πηγή. Την πηγή της Χάριτος του Θεού που αναβλύζει συνεχώς και μας θεραπεύει στην ψυχή και στο σώμα ... Είναι η ελευθερία που εκτείνεται ως καθολικότητα, ως κοινότητα ελευθέρων, η ελευθερία που ξεδιπλώνεται ως το παράδοξο της προσμονής του «άλλου», του ληστή, του αιρετικού, αλλά και του απίστου.

2. Η οικουμενικότητα της προσήνειας

Η οικουμενικότητα κατανοείται ως «οδός» της προσήνειας απέναντι σ' αυτούς που θεωρούνται ή είναι αντιθέτου φρονήματος. «Δια δη ταύτα παρακαλώ πάντας υμάς καθάπερ τους φρενίτιδι, περιπεσόντας νόσω και παραπαίοντας κατά δύναμιν την υμετέραν πειράσθαι θεραπεύειν μετά προσήνειας και επιεικείας αυτοίς διαλεγόμενους· και γαρ εξ απονοίας αυτοίς το δόγμα τούτο ετέχθη, και πολύ της διανοίας αυτών το φύσημα· τα δε φλεγμαίνοντα των τραυμάτων ουδέ επιβολήν χειρός ανέχεται, ουδέ αφήν υπομένει τραχυτέραν. Διά τούτο οι σοφοί των ιατρών μαλακή τινι σπογγιά τα τοιαύτα καταψήχουσιν έλκη. Επεί ουν και τούτοις έλκος εστί εν τη ψυχή φλεγμαίνον, ώσπερ απαλή τινι σπογγιά προσήνές ύδωρ και πότιμον σπώντες, ούτω τα ειρημένα άπαντα καταντλούντες, πειρώμεθα

καταστέλλειν αυτών το φύσημα και τον όγκον καθαιρείν άπαντα· καν υβρίζωσι, καν λακτίζωσι, καν εμπτύωσι, καν οτιούν ποιώσι, μη καταλείπης την ιατρείαν, αγαπητέ. Τους γαρ άνθρωπον παραπλήγα θεραπεύοντας ανάγκη πολλά τοιαύτα υπομένειν» (*Περί ακαταλήπτου*, λόγος Β΄ 7, ΕΠΕ 35, 74 – ΜΡG 48, 718) Η προτεραιότητα της πρόταξης της προσήνειας είναι ουσιαστικά η αναγνώριση της πρόταξης του πλησίον έναντι της απομάκρυνσης από το διάφορον ή το ασεβές. Διότι, πράγματι, όπως έλεγε ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, «ος γαρ αν θέλη την ψυχήν αυτού σώσαι, απολέσει αυτήν· ος δ' αν απολέση την ψυχήν αυτού ένεκεν εμού και του ευαγγελίου ούτος σώσει αυτήν» (Μάρκ. 8, 35-36). ...

3. Ο «εν οικουμενικότητι» πάσχων άνθρωπος

Η δυσκολία της οικουμενικότητας είναι η δυσκολία του να «αντιμάχεσαι» τον χωρίζοντα τον άραφον χιτώνα Κατά το ήθος τους, όμως, οι δίκαιοι και οι άγιοι, που πάσχουν για το Θεό, δεν προσέχουν «τη όψει των γενομένων», αλλά λογίζονται «την υπόθεσιν». Γι' αυτό υπομένουν με ευκολία τη δυσκολία (Εις Γέν. ομιλ. ΚΕ΄ 5, ΕΠΕ 3, 82). Η προσπάθεια της ενότητας, ως οικουμενικότητα, δεν σχετικοποιεί, ούτε παραμερίζει την αλήθεια. Όχι σπάνια, όμως, η σχετικοποίηση του πολιτιστικού πλαισίου ερμηνεύεται ως σχετικοποίηση της αλήθειας. Απέναντι στην πολιτιστική ένσταση, η οποία – στην πραγματικότητα – είναι ένσταση ονομάτων, ας «αντιλάβωμεν των πραγμάτων την αλήθεια» (Εις ΜΓ΄ Ψαλμ. 3, ΕΠΕ 5,634). Κατ' ουσίαν, η πολιτιστική ένσταση δεν αναφέρεται περί της αληθείας αλλά υπερασπίζεται το «ορθόν» στηριζομένη, κυρίως, σε μία «εθνοφυλετική διαίσθηση».

Ο μη εν οικουμενικότητι πάσχων άνθρωπος προτιμά, στην πραγματικότητα, το συμβιβασμό της διαίρεσης. Αποδέχεται έναν διηρημένο χριστιανισμό, συμβιβάζεται με τα διεστώτα, ζει – αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτή η παραδοξότητα – «εν ομονοία των διεστώτων», χωρίς συγκρούσεις. Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος αναφέρει σχετικά: «Μη προτίμα την ομόνοιαν της αληθείας» (Εις Ρωμ. ομιλ. ΚΓ΄ 2, ΕΠΕ 17, 492). Ο συμβιβασμός της ανοχής των διεστώτων επιτρέπει, πολλές φορές, να θεωρούμε τον εαυτό μας ως κύριο και κάτοχο της αλήθειας. Ακολουθεί η λήθη για τα χαμένα ίχνη των αδελφών-εχθρών μας.

Εν τέλει, η απολυτότητα της αλήθειας μάς οδηγεί στην «αλαζονεία του οίκου μας», στην εγκατάλειψη της προσπάθειας ανεύρεσης του απολωλότος. Η περιπλανώμενη εν τω κόσμω αγάπη του Θεού αιμάσσει από τη διαίρεση. Όμως ποια είναι των αγίων τα σπλάγχνα; «Τοιαύτα των αγίων τα σπλάγχνα, μη τα εαυτών μεριμνάν μόνον, αλλ' ώσπερ περί μιάς οικίας, της οικουμένης, ή σώματος ενός, του των ανθρώπων πλήθους, ούτω παρακαλείν τον Θεόν» (Εις Θ΄ Ψαλμ. 8, ΕΠΕ 490-492 – ΜΡG 55, 134). Συχνά, η «αλήθεια μας» μπορεί να απολέσει αυτές τις

αναφορές της, το βλέμμα του νου, και να μετατραπεί σε μια στάση άρνησης έναντι της οικουμένης, του σπιτιού μας, κατά τον ιερό Χρυσόστομο. Ακριβώς επειδή ο «νους» πάσχει.

...Σε μερικές περιπτώσεις είναι εγγενής η αντίθεση ανάμεσα στην ισχυρή ώθηση για αναζήτηση νέων προοπτικών προς την ενότητα του σώματος του Χριστού και στην απομονωτική τάση να ελεγχθεί και να χαλιναγωγηθεί αυτή η δυναμική, διότι το ήδη δημιουργημένο κανονιστικό πλαίσιο δημιουργεί ασφάλεια και βεβαιότητα. Η διορατικότητα που απαιτεί η οικουμενικότητα ενίοτε κατακλύζεται από την πίεση της βιοτικής μέριμνας, της κανονικότητας του καθ' ημέραν βίου. Τότε η διάνοια «εν σκοτώσει γίνεται» (*Εις Εφεσίους*, ομιλ. ΙΓ', ΕΠΕ 21-30 - MPG 57, 290-291).

Ωστόσο, η διάνοια δεν μπορεί να είναι η αλήθεια των πλαισίων βεβαιότητας ή των κανονικοτήτων, των μικρών κοινοτήτων που ζουν «εν αυταρκεία πίστεως»... Εν κατακλείδι, οι μη εν οικουμενικότητι πάσχοντες αμφισβητούν κατά τινά τρόπον τη δύναμη της αλήθειας.

4. Η δικαιοσύνη –μετάνοια ως οδός οικουμενικότητας

Ο δίκαιος Θεός «τον ήλιον αυτού ανατέλλει επί πονηρούς και αγαθούς και βρέχει επί δικαίους και αδίκους (*Ματθ. 5, 45-46*)... «Ραάβ πόρνη ην αλλ' εσώθη· και ο ληστής ανδροφόνος ην αλλά παραδείσου πολίτης εγένετο. Και ο μεν Ιούδας, μετά του διδασκάλου ων, απώλετο, ο δε ληστής εν σταυρώ ων, μαθητής εγένετο. Ταύτα του Θεού τα παράδοξα» (*Εις Ματθ.*, ομιλ. ΞΖ', 4-5, ΕΠΕ 11, 636 -MPG 58, 638). Υπάρχει πράγματι ακριβής αντιστοιχία ανάμεσα σε ένα σύνολο ανθρώπων που ησυχάζει βλέποντας να ογκώνονται οι διαφορές μεταξύ τους και στην άρνηση της αληθινής γνώσης, όσο και του αντικειμένου αυτής της γνώσης, που είναι οι οικουμενικές αρχές... Η Εκκλησία όμως οφείλει να διασπείρεται εν τω κόσμω διαλεγόμενη «προς την ασθένειαν του ακροατού», επιδιώκοντας «κατά μικρόν αυτόν ανάγειν» (*Εις Ιωάν.*, ομιλ. ΚΖ' 1, ΕΠΕ 13, 152 - MPG 59, 158).

...Η προσέγγιση του άλλου δεν μπορεί να είναι «βασιλική», δηλαδή απαξιωτική, ως προς το λόγο ή την προσωπικότητά του. «Μάθετε απ' εμού ότι πράος ειμι και ταπεινός τη καρδία» (*Ματθ. 11, 29*). Ο Θεός και ο άνθρωπος υψηλός... «Ο τεχνίτης πενιχράν ποιείται φωνήν και ο πηλός ως βασιλεύς διαλέγεται» (*Εις άγ. Βάσσον 2*, MPG 50, 722)... ο διάλογος των ζωοποιηθέντων πηλών δεν μπορεί παρά να είναι οικουμενικός εν ταπεινότητι και κάθε προσπάθεια να ακυρώνει το δικαίωμα δράσης της οικουμενικότητας, ο «θυμός», εν τη ουσία, για την «παραδοξότητα» της σωτηρίας, επιδιώκει μόνο να ορίσει τη σωτηρία με τα μέτρα της κοσμικής κρίσης. Όμως, ο Θεός διαλέγεται με τον προδίδοντα αυτόν. «Τις γαρ εννοών το

δείπνον εκείνο, και τον προδότην κατακείμενον μετά των πάντων Σωτήρος και τον προδίδοσθαι μέλλοντα ούτως επιεικώς διαλεγόμενον, ουκ αν πάντα ιόν εκβάλει θυμού και οργής; (*Εις Ματθ.*, ομιλ. ΠΑ΄, 2, ΕΠΕ 12, 64 -MPG 58, 732)...

Ο δίκαιος έχει εχθρούς αλλά δεν τους μισεί, δεν τους αποστρέφεται. Αποστρέφεται μόνο την πονηρία τους (Βλ. *Εις Ζ΄ Ψαλμ.*, 7, ΕΠΕ 5, 318 -MPG 55, 90)... Ο δίκαιος, ως εκ τούτου, δεν υποβιβάζεται στην «υλικότητα» της έχθρας. Έτσι, αποβάλλεται η κακότητα της κοινωνικής πραγματικότητας, ενώ η γνώση της αλήθειας ενσωματώνεται στην πράξη ως διάλογος, ως δυνατότητα αλλαγής του «άλλου». Ο κόσμος της αλήθειας είναι ένας υπαρκτός κόσμος της ενότητας, είναι το ζωντανό σώμα του Χριστού, η Εκκλησία, που βρίσκεται εδώ αλλά και πέρα από τις υπάρχουσες συνθήκες της ζωής...

Απόσπασμα από τη συμβολή στον τόμο «Χρυσοστομικό Συμπόσιο. Η προσωπικότητα και η Θεολογία αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου», εκδ. Αποστολική Διακονία, Αθήνα 2007, σ. 123-128.

<http://bit.ly/18cTZWF>